

KESKKONNAMINISTEERIUM

Keskkonnaministeeriumi valitsemisala arengukava 2017-2020

2016

TEGEVUSE ALUSED JA STRATEEGILINE RAAMISTIK

Keskkonnaministeeriumi valitsemisala tegevus on suunatud looduskasutuse ja keskkonnakaitse, majanduse ja sotsiaalsfääri tasakaalustatud arengule, selle saavutamiseks vajaliku hästitoimiva süsteemi tagamisele ning keskkonnakaitseks eraldatavate vahendite sihipärasele ja läbimõeldud kasutamisele.

Keskkonnaministeeriumi valitsemisala asutusteks on Keskkonnaagentuur, Keskkonnaamet, Keskkonnainspektsioon, Eesti Loodusmuuseum, Maa-amet ja Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus. Valitsemisala arengukava üld- ja alaeesmärkide saavutamisse panustavad kõik valitsemisala asutused.

Keskkonnaministeeriumi juhtimise üheks osaks on keskkonnajuhtimissüsteem vastavalt keskkonnajuhtimis- ja keskkonnaauditeerimissüsteemi määruse¹ nõuetele. Oma tegevuses lähtub ministeerium kinnitatud keskkonnaalastest põhimõtetest ning igal aastal koostatakse keskkonnaaruanne, milles esitatakse ülevaade organisatsiooni keskkonnamõjust ning keskkonnategevusest.

Keskkonnaministeeriumi valitsemisala arengukavas (edaspidi *arengukava*) 2017–2020 kirjeldatakse valitsemisala asutuste panustamist tulemusvaldkonda „Keskkond“ läbi kolme alavaldkonna. Igas alavaldkonnas on seatud perioodi alaeesmärgid:

Alaeesmärk 1: Tagatud on keskkonna ja elurikkuse kaitse.

Alaeesmärk 2: Tagatud on jätkusuutlik ja tõhus keskkonnakasutus.

Alaeesmärk 3: Organisatsiooni juhtimine on efektiivselt korraldatud ja ressursse kasutatakse optimaalselt.

Iga alaeesmärgi juures on esitatud alaeesmärgi mõõdikud (sh sihttasemed aastaks 2020) ja alavaldkonna hetkeolukorra ülevaade koos kavandatavate meetmetega. Meetmetele seatud eesmärkide saavutamisse panustavad valitsemisala asutused ühiselt. Läbivateks horisontaalseteks meetmeteks, mis toetavad integreerituna valdkondlike meetmete elluviimist, kuid mida eraldi valitsemisala arengukavas ei käsitleta, on: teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon; keskkonnateadlikkus; loastamine; info- ja kommunikatsioonitehnoloogia; keskkonnajärelevalve ja keskkonnaseire.

Arengukava keskendub keskkonnavaldkonna arengule, annab raamistiku iga-aastastele tööplaanidele ja seostab tegevused riigi eelarvestrateegiaga, et tõhusalt kujundada keskkonnapoliitikat ja tagada elluviimine ning koostöö nii ministeeriumi sees kui ka ministeeriumi, selle allasutuste ja koostööpartnerite vahel.

Riskijuhtimise süsteemi osana toimub iga-aastaselt arengukavas seatud eesmärkide saavutamist ohustavate riskide määramine ja hindamine, mille käigus lepatakse koostöös valitsemisala asutustega kokku riskide maandamismeetmed. Kriitiliste ja oluliste riskide maandamismeetmeid on arvesse võetud arengukava meetmete ja tegevuste kujundamisel valitsemisala üleselt. Eesmärk on aidata organisatsioonil kohaneda väliskeskkonnast tulenevate muutustega, olles vastuvõtlik ja avatud uutele arengusuundadele nii riigisisel kui rahvusvahelisel tasandil.

Arengukava koostamisel on lähtutud Eesti säästva arengu riiklikust strateegiast *Säästev Eesti 21* ja *Eesti Keskkonnastrateegiast aastani 2030*. Samuti on koostamisel arvestatud

---

¹ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus nr 1221/2009 organisatsioonide vabatahtliku osalemise võimaldamise kohta ühenduse keskkonnajuhtimise- ja auditeerimise süsteemis.

konkurentsivõime kavaga „Eesti 2020“, Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga 2015–2019 ning teiste keskkonnavaldkonna arengukavadega (Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016-2030 (eelnõu), Riigi jäätmekava 2014–2020, Ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava 2011–2020, Eesti metsanduse arengukava aastani 2020, Looduskaitse arengukava aastani 2020, Kiirgusohutuse riiklik arengukava 2008–2017 jt asjakohased arengukavad). Arengukavas on kajastatud riigi eelarvestrateegias 2017–2020 toodud keskkonnavaldkonna eesmärgid ja mõõdikud ning arengukava tegevused toetavad Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi eesmärke. Arengukava elluviimine on keskkonnavaldkonna panus ülemaailmsete 2030 säästva arengu eesmärkide täitmisel.

Arengukavas seatud eesmärkide elluviimiseks planeeritud rahalised vahendid on välja toodud lisa 1 „Keskkonnaministeeriumi valitsemisala finantsplaan aastateks 2017-2020“. Eraldi on esitatud rahaline vajadus riigieelarvest aastateks 2017-2020 seni Keskkonnainvesteeringute Keskuse keskkonnaprogrammist rahastatud valitsemisala põhitegevuseks.

Lisa 2 on „Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni programm Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas“ ning lisa 3 „Keskkonnaministeeriumi valitsemisala personalistrateegia“.

TULEMUSVALDKOND: KESKKOND²

Tulemusvaldkonna üldeesmärk: *Vastutustundliku suhtumise kujundamine loodusesse ning Eesti inimestele puhta ja looduslikult mitmekesise elukeskkonna tagamine.*

Keskkonna tulemusvaldkonna jätkuvaks väljakutseks on leida tasakaal keskkonnakaitse ja keskkonnakasutuse eesmärkide saavutamisel. Selleks, et kujundada Eesti inimeste hoiakud ja käitumisharjumused keskkonnahoidlikuks, et inimesed oskaksid hinnata oma tegevuste otsest või kaudset mõju loodusele, tuleb pidevalt tegeleda **keskkonnateadlikkuse arendamisega**. Seeläbi tagatakse ühiskonnas arusaam säästlikust tarbimisest ja toetatakse elurikkuse säilitamist.

Kõige tõhusamalt on loodus kaitstud siis, kui inimesed oskavad ja tahavad ise loodust ehk oma igapäevast elukeskkonda selle kogu mitmekesisuses alal hoida. See puudutab nii inimeste otsuseid ja valikuid tavatarbijana kui ka juhtimisotsuseid avalikus, era- ja mittetulundussektoris. Seetõttu on oluline, et keskkonnahoiu ja jätkusuutliku arengu põhimõtete tutvustamisel kasutatakse erinevaid tegevusi vastavalt sihtrühmade suunitlusele – teavituskampaaniad avalikkusele, teabepäevad ja seminarid keskkonnakasutuse ja loodushoiuga seotud ettevõtjatele, ametnikele, maaomanikele jt. Viimasel kümnendil (2007-2015) on Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) struktuurifondide toel toimunud keskkonnateadlikkuse valdkonnas arenguhüpe. See on hüppeliselt suurendanud huvi keskkonnateadlikkusega tegeleda, seda eeskätt mittetulundussektoris. Samas on vajadus ühtlustada tegevuste kvaliteeti ning täpselt defineerida **keskkonnahariduse ja -teadlikkuse sisu ja eesmärgid**. Selleks, et ressursse optimaalselt kasutada, on vaja koostada keskkonnateadlikkuse tegevuskava ning töötada välja kvaliteedinõuded keskustele ja nende õppeprogrammidele, millega seostatakse riigipoolse toetuse andmine keskustele.

Eesti loodus on väga mitmekesine – siin on nii okas- kui ka laialehised metsad, pankrannik ja luited, liiva- ja kivirannad. Säilinud on mujal Euroopas peaaegu kadunud rabad ja põlismetsad, loopealsed ja puisniidud. Eesti rannikumeri arvukate väikesaarte, lahtede ja rannaniitudega on paljudele rändlindudele kõige tähtsam peatuspaik pesitsus- ja talvitusala vahel.

Mida rohkem on toimivaid ja elurikkaid **ökosüsteeme**, seda paremini oleme me varustatud toidu, loodusvarade, puhta vee ja õhuga ning suudame taluda keskkonna saastatust ja kohanduda kliimamuutusega. Elurikkuse hoidmiseks tuleb teadvustada ja mõista ökosüsteemides toimivaid seoseid ning seda, kuidas tarbimine mõjutab ökosüsteeme. Elurikkuse hävimisega kaob looduse suutlikkus pakkuda meile erinevaid eluks vajalikke hüvesid, mistõttu on oluline loodusvarasid säästlikult kasutada. **Looduskaitse piiranguid** peetakse tihtipeale majanduse arengu takistajateks, arvestamata seejuures, et enamjaolt on loodusrikkused just selle arengu aluseks. **Elurikkuse säilitamiseks** ja õigete kasutusotsuste vastu võtmiseks on tarvilik loodusrikkuste ja hüvede hetkeseisu fikseerimine ja sellealase info levitamine tagades otsuste ja tagajärgede omavahelise seose mõistmise. Hetkel ei ole Eestis looduse hüvede võrreldavaid väärtusi hinnatud.

Jätkusuutliku ühiskonna üks põhimõtteid on kasutada taastuvaid loodusvarasid nii, et see ei ületaks nende taastumise määra ja et taastumatuid ressursse kasutataks vaid nii palju kui vajalik. Seega on puhta ja looduslikult mitmekesise elukeskkonna säilitamiseks üks olulisemaid tegevusi **ressursitõhususe tõstmine**. Keskkonna infrastruktuuri (eelkõige puhta joogiveega varustamine, reoveetöötlus ning olme- ja tööstusjäätmete käitlus) kõrval on juba üha enam hakatud rõhku panema **taastuvale energiale, rohelinele transpordile ja rohelinele majandusele**. Samas on Eesti ressursikasutuse poolest üsna kehval positsioonil. Kodumaine

---

² Kõik riigi eelarvestrateegias 2017-2020 esitatud tulemusvaldkonna mõõdikud on kajastatud keskkonnakaitse ja keskkonnakasutuse alavaldkondade all ning on tähistatud vastavalt.

materjalitootlikkus (SKP ja kodumaise toormekasutuse suhe) oli 2014. a Eestis 0,423 eur/kg³, mis on ELi üks madalamaid näitajaid. See on suuresti tingitud põlevkivitööstusest⁴. Majandusarenguga suurenevad jätkuvalt selgelt loodusressurside (sh põlevkivi ja ehitusmaavarad) kasutus, jäätmete ja negatiivsed keskkonnamõjud.

Ökoinnovatsiooni ja teadusuuringute toetamise abil aidatakse juurutada ja propageerida kohalikke ökoinnovaatilisi lahendeid. Tootmises on hakatud kasutama **keskkonna-tehnoloogiaid** ja **parimat võimalikku tehnikat**. EL 2014–2020 meetme elluviimise kaudu on keskmine ressursitõhususe kasv toetatud **ettevõtetes** suurenenud ehk majanduses luuakse vähema või sama ressursikasutuse tulemusel suuremat lisandväärtust. Üha rohkemate ettevõtete teadlikkus keskkonnajuhtimise süsteemide ja ressursitõhususe valdkonnas on tõusnud ning enam ettevõtteid kasutab **keskkonnajuhtimissüsteeme**. Tarbijate ja tootjate teadlikkus keskkonnasõbralike toodete ning tootmise vallas on tõusmas. Tõhustatakse säästva tarbimise ja **säästvate riigihangete** põhimõtete rakendamist ning arendatakse edasi **roheliste riigihangete kontseptsiooni**.

Vajalik on arendada **keskkonnakaitse majandushoobasid** sellisel, mis suunaks ettevõtteid enam ressursse tõhusamalt kasutama ja saaste teket vähendama. Keskkonna kasutamisest tekkiva mõju kompenseerimisel liigutakse suunas, et **keskkonna kasutamise välismõjud kompenseeritakse** teadmuspõhiselt õiglaselt ja Eestile jõukohases määras, tasud suunavad ka keskkonna kasutamist optimeerima. Oluline on **suurendada keskkonnakulutuste efektiivsust** ja **tõhustada keskkonnatasude süsteemi rakendamise järelevalvet**. Lisaks on oluline suunata ressursimahukaid ettevõtteid läbi keskkonnalubade tingimuste **investeerima ressursitõhususe tõstmisesse**, mille tulemusena väheneb jäätmete ja suureneb jäätmete ringlussevõtt.

Tähtis on leida ka võimalusi, et suunata ettevõtteid rakendama **vabatahtlikke meetmeid** ning tegema täiendavaid investeeringuid keskkonnamõju vähendamiseks. Vabatahtlike meetmete edukas rakendamine võimaldaks asendada otseseid kohustusi riigi ees ning seeläbi **väheneks ettevõtete halduskoormus**.

Peale madala materjalitootlikkuse on Eestis madal ka energiatootlikkus. Eesti **majandus** on Euroopa Liidus ühikuliselt üks **energiamahukamaid** (süsinikumahukamaid). EL kasvuhoonegaaside lubatud heitkogustega kauplemissüsteemi ning põlevkivitööstuses planeeritud investeeringute elluviimise tulemusena võib prognoosida elektri tootmise portfelli keskmise süsinikdioksiidi (CO₂) sisalduse langemist. Samas keskkonnahoidlike energialahenduste rakendamisel on Eesti esirinnas hoopis taastuvate energiaallikate kasutamisel. **Taastuenergia** osatähtsus energia lõpptarbimises on Eestis üks EL-i suurimaid. Kui 2013. aastal oli see näitaja EL-is keskmiselt 15%, siis Eestis oli see juba üsna suur (25,6%), ületades 2020. aastaks seatud riiklikku eesmärki ehk 25%.⁵

Viimase kümne aasta jooksul on peamiselt roveepuhastite ehitamise ja rekonstrueerimise tulemusena **veekeskonda** jõudnud aasta-aastalt **vähem saasteaineid**. Veevõtt ja veekasutus on alates 2000. a püsinud suhteliselt stabiilsena. Stabiilsena on püsinud ka inimeste igapäevane veekasutus (ca 80-90 liitrit ööpäevas) vaatamata sellele, et veeteenuse hind on järk-järgult tõusnud, kuna teenuse osutamise tegelikud kulud on suurenenud. Näiteks aastal 2000 oli keskmine veeteenuse hind inimestele 0,99 eurot/m³ ning 2014. a oli selleks 2,4 eurot/m³.

Vähenenud on ka **õhu saastatus**. Eesti õhukvaliteet on Euroopa teiste riikidega võrreldes hea, eelkõige nende saasteainete poolest, mille taseme seiret EL-is peetakse esmatähtsaks

³ Eurostat, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

⁴ „Euroopa keskkond 2015: seisund ja väljavaated”, SOER 2015.

⁵ „Eesti statistika aastaraamat 2015”, Statistikaamet, Tallinn 2015.

(vääveldioksiid, lämmastikoksiidid, peened ja eriti peened osakesed, raskmetallid, osoon, benseen, süsinikoksiid ja polüaromaatsed süsivesinikud). Linnastumisest, autode arvu suurenemisest ja ühistranspordi sõidukite amortiseerumisest põhjustatud saasteainete heitkoguste ning mürataseme tõusu võimaldab märkimisväärselt vähendada uue tehnoloogia (näiteks elektriautode, hübriidautode) kaasaegse ühistranspordi sõidukite kasutuselevõtmine, keskkonnasõbralikumate mootorikutuste kasutamine ning kestlikum linnatranspordi planeerimine. **Mürataseme vähendamist** soodustab teede seisukorra parandamine, elektriautode laiem levik, mugava ühistranspordi ja võimalike müraallikate ja nendest tuleneva müra piiramise võimalustega arvestamine.

Jäätmete Eestis näitab kerget kasvutrendi. Siinkohal on aga oluline märkida, et valdava osa Eestis tekkinud jäätmetest moodustavad põlevkivitööstuses tekkinud jäätmed ning suurem osa Eesti ohtlike jäätmeid tekib põlevkivi töötlemisel ja põletamisel. Sellest tulenevalt on ka ohtlike jäätmete teke Eestis kõrge võrreldes teiste EL riikidega. Olmejäätmeid tekib Eestis inimese kohta aga märksa vähem kui EL keskmiselt. **Jäätmete taaskasutusel** tuleb suuremat tähelepanu pöörata jäätmete **ringlussevõtule** ja selle eelduseks olevale efektiivselt toimivale **olmejäätmete kogumistaristule**.

Alavaldkond 1: Keskkonnakaitse

Alaeesmärk 1: Tagatud on keskkonna ja elurikkuse kaitse.

Alaeesmärgi mõõdikud:

Mõõdik ⁶	Baastase	Sihttase 2017	Sihttase 2020
Looduse mitmekesisuse ja loodusressursside kaitstus (kaitstavate alade pindala osakaal maismaast), %* <i>Allikas: Keskkonnaagentuur</i>	18,5 (2015)	Vähemalt 18,50	Vähemalt 18,50
Reovee kogumise ja puhastamise osas nõuetele vastavate üle 2000 ie koormusega reoveekogumisalade osakaal, %* <i>Allikas: Keskkonnaagentuur</i>	82 (2014)	91	100
Rangelt kaitstavate metsade osakaal, % <i>Allikas: Keskkonnaagentuur</i>	10 (2015)	10	10
Välisõhu saasteainete sisalduse vähenemine, % <i>Allikas: Keskkonnaministeerium</i>	SO ₂ 76,3 tuh t (2005) NO _x 35,9 tuh t (2005) LOÜ 45,2 tuh t (2005) PM _{2,5} 19,9 tuh t (2005) NH ₃ 10,1 tuh t (2005)	Ei ole määratud.	SO ₂ ↓ 32 NO _x ↓ 18 LOÜ ↓ 10 PM _{2,5} ↓ 15 NH ₃ ↓ 1
Heas keskkonnaseisundis oleva mere osakaal, % <i>Allikas: Keskkonnaministeerium</i>	54 (2015)	58	60

⁶ Riigi eelarvestrateegias 2017-2020 kajastatud tulemusvaldkonna mõõdikud on tähistatud tärniga.

Heas seisundis olevate veekogumite osakaal, % <i>Allikas: Keskkonnaagentuur</i>	60 (2014)	65	75
Elanikkonna osakaal, kes teadvustab kliimamuutustega kaasnevaid riske, % <i>Allikas: Eurobaromeetri sotsiaaluuring</i>	28 (2013)	28	35
Eesti kaluritele majanduslikult oluliste kalaliikide varudest heas seisus olevate kalavarude osakaal, % <i>Allikas: Keskkonnaministeerium</i>	47 (2015)	49	52

Alavaldkonna hetkeolukord, planeeritud meetmed ja prioriteetid:

Keskkonnakaitse tähendab ökosüsteemide (mets, muld, veekogud, merekeskkond) ja nende teenuste (elurikkus, puhas vesi, puhas õhk, kliima jne) kaitsmist ja taastamist. Keskkonnakaitse alavaldkonna eesmärgi saavutamiseks on aastateks 2017–2020 planeeritud valitsemisalas ellu viia 10 erinevat meetet.

Meede 1.1: Loodusväärtuste kaitse tagamine

Meetme eesmärk	Liikide ja elupaikade soodne seisund ja maastike mitmekesisus on tagatud ning elupaigad toimivad ühtse ökoloogilise võrgustikuna.
----------------	---

Eesti territooriumist on oluline osa kaitse all: 18,5% (2015. a) maismaast ja 27,4% merealadest. Üleeuroopalise tähtsusega liikide ja elupaikade looduskaitseline seisund Eestis on viimase viie aasta jooksul paranenud – enam kui pooled neist on praegu soodsas looduskaitse seisundis. Punase raamatu järgi on kõigist Eestis registreeritud liikidest ohustatud 3%. Eestis on 60 EL-is ohustatud elupaigatüüpi ja 99 loodusdirektiivi lisadesse kantud liiki, millest soodsas seisundis on 52% elupaigatüüpidest ja 54% liikidest, ebapiisavas seisundis vastavalt 45% ja 27%, halvas 3% ja 8% ning 11% liigi seisund on teadmata. Vastavalt „Looduskaitse arengukavale aastani 2020“ peab aastaks 2020 saavutama olukorra, kus 14 ohustatud elupaigatüüpi ja 28 loodusdirektiivi liigi seisund on paranenud.

Looduskaitse tähtsustatakse üha enam ökosüsteemide terviklikku kaitset. Probleemiks on oluliste liikide populatsioonide ja nende elupaikade jätkuv killustumine ja hävimine, mistõttu väheneb üldine elurikkus, majanduse ja keskkonna jätkusuutlikkus ning ökosüsteemiteenuste kvaliteet ja kvantiteet. Liikide ja elupaikade populatsioonide edasise killustumise vältimiseks koostatakse ja rakendatakse liigikaitse tegevuskavasid, uuendatakse kaitse-eeskirju, parandatakse kaitsealadel sisulist kaitsekorraldust, taastatakse ja hooldatakse ohustatud elupaiku ning seiratakse liikide ja elupaikade seisundit. Rohevõrgustiku toimimiseks on lisaks kaitstavatele aladele olulised ka neid ühendavad rohekoridorid. Samuti on vajalik efektiivselt rakendada toetuskeeme ja investeeringuid.

Meede 1.2: Metsade ja ulukite kaitse tagamine

Meetme eesmärk	Metsade mitmekesisuse, sh looduslike protsesside ja Eestile omaste liikide elujõuliste populatsioonide säilimine on tagatud ning ulukiliikide vaheline ökoloogiline tasakaal hoitud.
----------------	--

Eesti metsade pindala on viimase poolsajandi jooksul suurenenud poole võrra. Eesti metsad jaotuvad vanuse poolest ebahühtlaselt ning keskmisest enam on küpseid, küpsusvanuse ületanud

ja 20 aasta jooksul valmivaid puistusi. Mitmesuguste kaitsepiirangutega alasid on Eesti metsades riikliku statistilise metsainventeerimise andmetel ca 25%, millest range kaitse all on üle 10%. Ohustatud ja Eestile omaste metsaliikide säilimiseks on vajalik, et rangelt kaitstav metsamaa moodustaks 10% metsamaa pindalast ning oleks tüpoloogiliselt esinduslik. Range kaitse üldeesmärk on saavutatud, kuid tüpoloogilise esinduslikkuse prioriteetne vajak on veel ca 700 ha loometsi, 17000 ha salumetsi ja 19000 ha laanemetsi. Vajaku katmiseks tagatakse nendele metsatüüpidele täiendav range kaitse, vastavate alade valikul eelistatakse olemasolevate kaitstavate alade piires.

Piiranguvööndi kaitse-eesmärgid metsades ei ole alati kaitse-eeskirjade seletuskirjades lahti kirjutatud selliselt, et selguks, millised loodusväärtused piiranguvööndisse tegelikult jäävad. Uuendamata kaitse-eeskirjadest ei saa metsaomanik piisavalt informatsiooni, millistest väärtustest kaitseala valitseja kaalutusotsustuste tegemisel lähtub. Maaomanike paremaks informeerimiseks on plaanis nende kaasamine kaitse-eeskirja eelnõu menetlusse võimalikult varases etapis, enne kui asutakse ametlikult koostama kaitse-eeskirja eelnõud. Kaasamise eesmärk on tutvustada maaomanikele nende maal esinevaid väärtuseid ja saada infot nende omandiga seotud plaanide kohta. Maaomanike paremaks informeerimiseks on paralleelselt töös keskkonnaregistri ja Maa-ameti kaardirakenduse arendused, mis võimaldavad maaomanikel edaspidi näha kõiki oma maaomandis olevate kaitsealuste objektide asukohakaarte. Liigikaitse põhimõtete ühtlustamiseks metsa majandamisel avalikustatakse Keskkonnaameti kodulehel majandamistingimused ja soovitused. Kaitse-eeskirjade avalikustamisel ja eeskirjade seletuskirjades selgitatakse senisest rohkem, millised täiendavad tingimused kaitse eesmärkide tagamisega või erinevate liikide esinemisega võivad kaasneda.

Erametsades väljaspool Natura 2000 alasid ei kompenseerita loodusväärtuste kaitse tõttu saamata jäävat tulu. Esimese prioriteedina näeb Keskkonnaministeerium vajadust katta saamata jääv tulu maaomanikele, kelle maa asub sihtkaitsevööndites. Sarnaselt Natura 2000 alade toetuste väljamaksetele hakkaks plaanide kohaselt väljamakseid menetlema SA Erametsakeskus, kellel on vastastav menetlusprotsess välja töötatud.

Ulukiseire tulemusel antakse jooksivaid hinnanguid jahilukite arvukusele ning määratakse küttimeisamahtusid, arvestades seejuures, et ei rikuta liikide vahelist ökoloogilist tasakaalu. Juhul kui liigi seisund halveneb, arvatakse liik vajadusel jahiliikide nimekirjast välja.

Meede 1.3: Kalavarude kaitse tagamine

Meetme eesmärk	Saavutatud ning säilitatud on kalavarude hea seisund.
----------------	---

Kalavarude hea seisundi saavutamiseks ja säästlikuks kasutamiseks koostatakse mitmeaastaseid kalavarude kasutamise kavasisid. Kalavarude jätkusuutliku kasutamise tagamisel rakendatakse ökosüsteemset teadmispõhist lähenemist, tuginedes otsuste tegemisel kalavarude seisundi hindamisele ja teadussoovitustele. Vastavalt teadussoovitustele viiakse püügivõimalused vastavusse kalavarude olukorraga. Siirdekalade tõkestatud rändeteede probleemi lahendamiseks avatakse kalanduse seisukohalt olulistele jõgedele rajatud paisudel ja ummistunud jõe suudmetes kalade läbipääsud kudealadele ja elupaikadele ning taastatakse koelmuid, et tagada parem loodusliku varu taastumine. Ohustatud kalaliikide varude taastamiseks asustatakse veekogudesse kalakasvatustes kasvatatud kalade noorjärke, arvestades seejuures looduses geneetilise mitmekesisuse säilitamise vajadusega.

Ebaseadusliku kalapüügi vähendamiseks täiendatakse järelevalve elektroonilisi kontrollimise võimalusi, mis parandab riskianalüüsil põhinevat järelevalvet. Samal ajal töötatakse kaluritega

suurendamiseks teadlikkust säästvast kalapüügist, kaasates kalureid protsessidesse.

Meede 1.4: Veekaitse tagamine

Meetme eesmärk	Saavutatud ning säilitatud on pinnavee (sh rannikuvee) ja põhjavee hea seisund.
----------------	---

Veekaitstes on kogu Euroopa ja ka Eesti tähelepanu ja tegevused suunatud vete hea seisundi säilitamisele ja saavutamisele. Eesti pinnaveekogumitest 60% (2014. a) ja põhjaveekogumitest 79% on juba täna heas või väga heas seisundis. Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud veemajanduskavades on seatud eesmärgiks saavutada 2021. a lõpuks 81% pinnaveekogumitel ja 84% põhjaveekogumitel vähemalt hea seisund. Selle eesmärgi saavutamiseks viiakse ellu veemajanduskavadega kehtestatud meetmeprogrammid ning arendatakse edasi vete seisundi hindamise süsteemi, mis toetaks saasteallikate likvideerimiseks või nende mõju vähendamiseks asjakohaste meetmete kavandamist. Eesti vete seisundit ohustavad peamiselt fosfori ja lämmastikuühendid, mis sattuvad vette põllumajandustegevusest, reoveepuhastitest, amortiseerunud kanalisatsioonisüsteemidest, kanaliseerimata elanikonnalt ja maaparandusest.

Halvas või kesises seisundis veekogude puhul on vajalik selgitada hajureostuse osakaal ja tekkepõhjused. Probleemiks on ka ohtlikud ained, mille sisalduse kohta veekogudes ja keskkonda sattumise osas terviklik ülevaade puudub. Ohtlike ainete keskkonda liikumise voogude väljaselgitamine ja nende kontrolli alla saamine on järgnevate aastate üheks suurimaks väljakutseks. Nitraaditundliku ala seire tulemused näitavad nii nitraatiooni sisalduse suurenemist kui ka pestitsiidide esinemist meie põhjavees. Eestis on ka veel mitmeid korrastamist vajavaid suure negatiivse keskkonnamõjuga jääkreostusobjekte, mis reostavad põhjavett.

Looduslikest üleujutusest inimese tervisele, varale ja keskkonnale tulenevate kahjude ennetamiseks ja leevendamiseks tuleb rakendada Eestis määratud 20 üleujutusriskipiirkonnas üleujutusohuga seotud riskide maandamiskavades määratud meetmeid.

Meede 1.5: Välisõhu kaitse tagamine

Meetme eesmärk	Välisõhk on puhas, vähendatud on välisõhu saasteainete heitkoguseid ja osoonikihti kahandavad ained on asendatud alternatiivsete ainetega.
----------------	--

Välisõhu kvaliteeti mõjutab oluliselt tööstus, mistõttu karmistatakse regulatsiooni põletusseadmetele: tööstusheite direktiivi rangemad saasteainete piirväärtused jõustusid 2016. aastast ning alates 20.12.2018 ei tohi ületada keskmise võimsusega põletusseadmete direktiivi saasteainete heite piirväärtusi uued keskmise võimsusega põletusseadmed põletus-seadmed (alla 50MW). Piirväärtuste täitmiseks suurenevad investeeringud põletusseadmetesse ja vähenevad õhku paisatavate saasteainete heitkogused. Seoses rangemate piirväärtuste kehtestamisega on vaja erilist tähelepanu pöörata välisõhu kvaliteedi hindamisele, järelevalvele ning avalikkuse teavitamisele. Lõhnakaebustega probleemsetes piirkondades on vajalik uuringute tegemine, et tuvastada lõhnaühingute allikad ja leida lahendused häiringute minimeerimiseks.

Välisõhu kvaliteedi hindamisega seonduvalt on oluline tagada ka hädaolukordadele reageerimisvõimekus, mis ühelt poolt tähendab hinnata mõõtmiste ja modelleerimistulemuste alusel välisõhu kvaliteeti Eesti territooriumil ning teavitada ametkondi ja avalikkust operatiivselt kõrgeenenud saastetasemetest (sh tagada teenuse toimimine ka kriisiajal). Teisalt tuleb tagada sündmuskohal operatiivne mõõtmine.

Välisõhu saaste vähendamisele aitab kaasa kohustus, mille kohaselt peab aastal 2020 Eesti täitma piiriülese õhusaaste kauglevi konventsiooni hapestumise, eutrofeerumise ja maapinnalähedase osooni vähendamise protokolliga muudatusega kokkulepitud saasteainete heitkoguste piirmäärasid. Uuendatud Göteborgi protokolliga lisaga II määratakse riiklikud õhusaaste heitkoguste piirmäärad aastaks 2020 järgmistele saasteainetele: vääveldioksiid (SO₂), lenduvad orgaanilised ühendid (LOÜ), ammoniaak (NH₃), peenosakesed (PM_{2,5}) ja lämmastikoksiidid (NO_x). Eesmärgid püstitatakse õhusaasteainete vähendamise protsentides baasaasta (2005) suhtes ning planeeritud saavutamiseks peab riik koostama saasteainete heitkoguste vähendamise programmi. Oluline on tagada saasteainete heitkoguste inventuuri andmete kvaliteet. Lisaks tuleb järgnevatel aastatel jõulisemalt tegeleda transpordist pärinevate saasteainete vähendamisega, mis mõjutavad otseselt inimest. See puudutab nii alternatiivsete mootorikütuste kasutuselevõtmist kui ka liikuvuse parandamist.

Osoonikihti kahandavate ainete lisamine seadmesse on keelatud ning kasutusel olevates seadmetes paiknevad osoonikihti kahandavad ained asendatakse fluoritud kasvuhoonegaaside või eelistatavalt looduslike alternatiividega.

Meede 1.6: Kiirgusohutuse tagamine

Meetme eesmärk	Inimeste ja looduskeskkonna kaitse ioniseeriva kiirguse kahjustava mõju eest on tagatud.
----------------	--

Inimeste ja looduskeskkonna kaitsmisel ioniseeriva kiirguse kahjustava mõju eest on oluliseks tegevuseks riikliku kiirgus- ja tuumaohutusalase õigusloome täiendamine. Lähiaastatel tuleb kiirgusseadusesse üle võtta uued Euroopa Nõukogu direktiivid. See tähendab, et edaspidi reguleeritakse tehniliku kiirguse kõrval ka looduslikku kiirgust, sealhulgas radioaktiivset gaasi radooni. Eraldi koostatakse ka riikliku radooni tegevuskava. Kiirgustegevuste reguleerimisele ja nende üle järelevalve tegemisel tuleb lähiaastatel eelkõige keskenduda mõõduka ja suure ohuga tegevustele.

Radioaktiivsete jäätmete ja nende käitlemisega seotud ohtude vähendamiseks on riigi tasandil vajalik vastu võtta otsus radioaktiivsete jäätmete lõppladustamise korraldamiseks ja lõppladustuspäiga rajamiseks. Seejärel saab alustada vajalike keskkonnamõju hindamisega. Lähiaastatel on planeeritud käidelda ka radioaktiivselt saastunud metalli saata sulatamisele. Lisaks jätkatakse radioaktiivsetest jäätmetest tingitud ohtude vähendamiseks omanikuta kiirgusallikate kokkukogumise kampaaniate korraldamist.

Kiirgusalase teadlikkuse tõstmiseks jätkatakse iga-aastaste avalikkusele suunatud kiirgusseminaride korraldamist ja looduskiirguse uuringute tegemist (sh terviseriski hinnangute koostamine, pinnase ja siseruumide radoonimõõtmised).

Riiklikult on oluline tagada nii kiirgusohust varajase hoiatamise süsteemi toimimine kui ka valmisolek kiirgushädaolukorrale reageerimiseks. Selleks toimub pidevalt varajase hoiatamise süsteemi ning kiirgushädaolukorras reageerimiseks vajalike seadmete ja vahendite baasi uuendamine. Järjepidevalt viiakse läbi ka hädaolukorrale reageerimise koolitusi.

Meede 1.7: Kliimamuutustega kohanemine

Meetme eesmärk	Paranenud on valmisolek ja võimekus tulla toime kliimamuutustega ja nendest põhjustatud ilmastikunähtustega.
----------------	--

Kuigi Eestis ei ole kliimamuutused nii ekstreemsed kui paljudes teistes maailma ja Euroopa Liidu riikides, näitavad Eesti kliima projektsioonid ja hinnangud kuni aastani 2100, et

võimalikud on muutused nii temperatuuri, tuule kui sademete režiimis. Samuti on mõjutatud jää- ja lumikatte kestuse perioodid ning merevee ja siseveekogude tase.⁷ Seetõttu tuleb ka meil kavandada meetmeid kliimamuutustega kohanemiseks. Õigeaegne kliimamuutusega arvestamine ja nendega kohanemine vähendab oluliselt teadmatusel tehtavate lühiajaliste otsuste tegemist, mis omakorda aitab kokku hoida ressursse ja vältida kahjusid tulevikus.

„Kliimamuutuste mõjuga kohanemise arengukava aastani 2030“ mõistes tähendab kohanemine eelkõige kliimamuutuste põhjustatud riskide maandamist ja näeb ette tegevusraamistiku koostamist, et suurenda nii ühiskonna kui ka ökosüsteemide valmisolekut ja vastupanuvõimet kliimamuutustele. Arvestades Eesti üldsuse vähest teadlikkust kliimamuutuste valdkonnas, on oluline ka keskkonnahariduslikes tegevustes suurendada kliimamuutuste teema osakaalu.

Meede 1.8: Merekeskkonna kaitse tagamine

Meetme eesmärk	Saavutatud ning säilitatud on Eesti mereala hea keskkonnaseisund.
----------------	---

Eesti mereala suurus on ligikaudu 36 500 km² ning see jaguneb Soome lahe, Läänemere avaosa ja Liivi lahe vahel. Mere seisundit hinnatakse 11 tunnuse ning neid kirjeldavate kriteeriumite alusel. Eesti merestrategia meetmekava kohaselt peame saavutama oma mereala hea keskkonnaseisundi hiljemalt 2020. aastaks. Eesmärgi saavutamiseks planeeritud meetmete rakendamine on keeruline, kulukas ja aeganõudev protsess. Arvestada tuleb, et mere keskkonna seisundi parandamiseks planeeritud meetmed avaldavad mõju pikaajaliselt, mistõttu on nimetatud eesmärgi saavutamine tähtaegselt suureks väljakutseks.

Mere hea keskkonnaseisund võimaldab mere mitmekesisest kasutamist ning loob tingimused merega seotud liikide ja elupaikade soodsa seisundi saavutamiseks. Mere seisundit halvendavad peamiselt inimtekkelised saasteained nagu fosfor, lämmastik ja ohtlikud ained ning merest ja ranniku kasutamisest tekkinud häiringud. Mere seisundit ohustavad intensiivsest laevaliiklusest tingitud reostusõnnetused, merealade koordineerimata kasutamine ning võõrliikide levik. Seetõttu on oluline järgnevatel aastatel täiendada õigusakte, tõhustada järelevalvet ning tõsta teadlikkust, mis aitaks tagada mereala hea keskkonnaseisundi saavutamist ning säilitamist.

Meede 1.9: Tõhusa ilmateenistuse tagamine

Meetme eesmärk	Avalikkusele, ametkondadele ja sihtgruppidele on tagatud hüdrometeoroloogilised seireandmed, prognoosid ning hoiatused.
----------------	---

Tõhusa ilmateenistuse suuremad teenused on hüdrometeoroloogiline keskkonnaseire, hüdrometeoroloogiline kliimateenus, lennumeteoroloogia, ilmaprognoosid maal ja merel, ohtlike ilmastikunähtuste hoiatused, igapäevane ilmaprognoos, jms. Eestil on õnnestunud viimasel aastakümnel oma ilmateenistust oluliselt moderniseerida ning on loodud olulised eeldused Riigi Ilmateenistuse kaasaegsete ning kvaliteetsete teenuste pakkumiseks. Samas on mõned infrastruktuuri olulised komponendid veel puudu ning teenuse pakkumisel pole infrastruktuuri kasutamise potentsiaal täielikult realiseeritud. Intensiivselt tuleb tegeleda teenuste kvaliteedi tõstmisega ning aidata ühiskonnal olemasolevat infrastruktuuri paremini kasutusele võtta, mis aitaks kaitsta keskkonda, edendada majandust ning ohtlikes olukordades säästa inimesid.

Järgnevatel aastatel keskendutakse ilmateenistuse kvaliteedi tõstmisele ja tööprotsesside

⁷ „Eesti tuleviku kliima stsenaariumid aastani 2100.“ Keskkonnaagentuur, 2014.

optimeerimisele ning koostöö suurendamisele nii siseriiklikul kui rahvusvahelisel tasandil. Arenduste tulemusel hoitakse ajakohasena Riigi Ilmateenistuse veebileht ja täiendatakse automaatseid andmekontrollisüsteeme. Samal ajal toimub hüdrometeoroloogilise vaatlusvõrgu täiendav automatiseerimine ja kaasajastamine. Arendatakse edasi siseveekogudele hüdrololoogilise prognoosi pakkumist nii üleujutusohhtlikel veekogudel kui muudel suure avaliku huvi (süstamatkajad, kärestikuaerutajad jne) all olevatel siseveekogudel. Ilmateenistuse kulude optimeerimise ja kvaliteedi tõstmise eesmärgil peetakse läbirääkimisi Euroopa Keskulatusega Prognooside Keskuses (ECMWF) täisliikmelisus saavutamiseks. Samuti on plaanis liituda põhjamaade numbriliste ilmamudelite koostöögrupiga NordNWP ning astuda Põhjamaade Hüdrologia Assotsiatsiooni (NHF) liikmeks. Sünoptikute töö optimeerimiseks on planeeritud kaasajastada sünoptikute tööriistu ning käivitada hetkennustuse süsteem. Lennumeteoroloogia teenuseid hakatakse koostama piiriülese koostöö raames.

Meede 1.10: Keskkonnakorraldus

Meetme eesmärk	Keskkonnakorralduslike meetmete rakendamise kaudu on tagatud hea keskkonnaseisund.
----------------	--

Seoses hädaolukorra seaduse uuendamisega ja riigikaitse seaduse rakendamisega on vajalik üle vaadata, täpsustada ning kujundada Keskkonnaministeeriumi ning allasutuste sellekohased põhimõtted koos reageerimisplaanidega.

Kuna kriisiolukorras tuleb jätkata oluliste teenuste toimepidevuse tagamist üldiselt samade põhimõtete ja sama korralduse alusel nagu tavaolukorras, siis on vajalik, et teenus osutajad planeeriksid nii ressursivajaduse kui ressurside asendamise või täiendamise. Seetõttu on oluline pidevalt hinnata teenuseosutajate suutlikkust osutada teenust ja tagada selle toimimine nii igapäevaselt kui ka hädaolukorras.

Hädaolukordadeks valmisolekust sõltub nendele reageerimine tegelikus olukorras. Seetõttu on vajalik vastava tehnilise varustuse olemasolu, täiendamine ning uuendamine. Tähtis on hädaolukorras tegutsemise pidev harjutamine. Selle tagab asjakohaste treeningute ning õppuste läbi viimine.

Oluliseks on ka keskkonnajulgeoleku sidustamine arendatava laiapõhjalise riigikaitse tegevussuundadega. Keskkonnajulgeoleku mõiste hõlmab endas muuhulgas ka kliimamuutustega kohanemist ning looduslike ja inimtekkeliste keskkonnariskide kuhjumist.

Vajalik on tagada keskkonnastutuse seaduse ja sellega seotud keskkonnaseaduste efektiivne koostoimimine ning vähendada omavahelisi kattuvusi keskkonnakahju reguleerivate õigusaktide vahel. Keskkonnastutuse süsteem toimib tõhusalt kui isikutel on motivatsioon keskkonnastutuse juhtumite vältimiseks ning samas on tagatud kõikide võimalike juhtumite avastamine ning menetlemine.

Keskkonnakaitstes on aastatel 2017-2020 prioriteetideks:

1. Kalavarude hea seisundi saavutamine, sh lõheliste rände võimaluste parandamine.
2. Merestrategia meetmeprogrammide rakendamine merekeskkonna seisundi parandamiseks.
3. Alustada kliimamuutustega kohanemise meetmete rakendamist looduskeskkonna, biomajanduse, energeetika, päästevõimekuse ja teistes valdkondades.
4. Vähendada radioaktiivsete jäätmega seotud ohte.
5. Veekeskkonnale põllumajandusest pärit hajukoormuse täpsem hindamine ja asjakohaste meetmete rakendamine.
6. Reostunud veekogude korrastamine (Purtse jõgi, Kroodi oja).

7. Korraldada vajalik seire ning parandada loodus- ja linnudirektiivi liikide ja elupaigatüüpide seisundit.
8. Rakendada asjakohased looduskaitsete piirangute kompensatsioonimehhanismid.

Alavaldkond 2: Keskkonnakasutus

Alaeesmärk 2: Tagatud on jätkusuutlik ja tõhus keskkonnakasutus.

Alaeesmärgi mõõdikud:

Mõõdik ⁸	Baastase	Sihttase 2017	Sihttase 2020
Kasvuhoonegaaside summaarne heitkogus kauplemisüsteemivälistes sektorites, mln tonni CO ₂ ekvivalenti.* <i>Allikas: Keskkonnaministeerium</i>	5,86 (2013)	6,37	6,44
Olmejäätmete ringlussevõtu osakaal olmejäätmete kogumassist, %* <i>Allikas: Keskkonnaministeerium</i>	35 (2014)	42	50
Tarbijate osakaal, kes saab ühisveevärgist nõuetele vastavat joogivett, %* <i>Allikas: Terviseamet</i>	97 (2014)	99	100
Materjalitootlikkus: SKP ja kodumaise tootmiskasutuse suhe, eur/kg* <i>Allikas: Eurostat</i>	0,42 (2013)	0,43	0,46
Registrisse kantud osa Eesti maismaa territooriumist, % <i>Allikas: Maakataster</i>	97,2 (2015)	98,5	99,4
Metsakasutus, mln m ³ <i>Allikas: Keskkonnaagentuur</i>	10,1 (2015)	12	12-15
Erametsade uuendamise osakaal uuendusraiate mahust, % <i>Allikas: Keskkonnaministeerium</i>	21 (2014)	25	40

Alavaldkonna hetkeolukord, planeeritud meetmed ja prioriteedid:

Tõhus keskkonnakasutus tähendab selliste kodumaiste ressursside nagu vesi, mets, jahilukid, maavarad, maa ja jäätmed efektiivsemat kasutamist. Resursside paremaks kasutamiseks ja ökosüsteemi teenuste väärtuse arvestamiseks keskkonnakasutuses on oluline välja töötada ökosüsteemi teenuste hindamise põhimõtted. Keskkonnakasutuse alavaldkonna eesmärgi saavutamiseks on aastateks 2017–2020 planeeritud valitsemisalas ellu viia 7 erinevat meetet.

Meede 2.1: Kasvuhoonegaaside heite vähendamine (kliimamuutuste leevendamine)

Meetme eesmärk	Kliimamuutuseid on leevendatud tänu kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisele ja kauplemise süsteemi välise sektorite heite kasvu piiramisele.
----------------	--

⁸ Riigi eelarvestrateegias 2017-2020 kajastatud tulemusvaldkonna mõõdikud on tähistatud tärniga.

2015. a. detsembris võeti Pariisis vastu otsus kiita heaks uus globaalne kliimalepe, millega ühinesid praktiliselt kõik (195) maailma riiki. Lepe näeb ette globaalse tegevusplaani selleks, et hoida temperatuuri tõus alla 2°C. See tähendab, et kogu maailm liigub puhtama ja säästlikuma energia poole. Euroopa Liidu, sh Eesti, panus Pariisi kliimalepingusse on vähendada aastaks 2030 kasvuhoonegaaside (edaspidi *KHG*), heidet vähemalt 40% võrreldes 1990. aasta heite tasemega.

Riikliku kliimapoliitika pikaajaliseks ja terviklikuks suunamiseks alustati 2015. aastal „Kliimapoliitika põhialused aastani 2050“ arengudokumendi koostamist. Arengudokumendiga lepatakse Riigikogu tasandil kokku Eesti pikaajalised kliimapoliitika suunised kõikides majanduse valdkondades ja seatakse kasvuhoonegaaside heite vähendamise sihttasemed. Lähiaastate prioriteediks on tagada seatud suuniste rakendamine.

KHG vähendamise eesmärgi saavutamiseks rakendatakse EL heitkogustega kauplemise süsteemi ning täidetakse kauplemissüsteemist väljajäävatele sektoritele (nt transport, jäätmed, põllumajandus, hooned) kehtestatud heitkoguste õhkupaiskamise piiranguid. EL kauplemissüsteemist väljajäävates sektorites peab Eesti KHG heitkoguse kasvu hoidma 11% piires võrreldes 2005. aasta tasemega. 2013. aastal oli kasvuhoonegaaside summaarne heitkogus kauplemissüsteemivälistes sektorites 6,07 miljonit tonni CO₂ ekvivalenti ja aastaks 2020 võib see kasvada kuni 6,47 mln tonni CO₂ ekvivalendini. Kui heitkogused suurenevad rohkem kui lubatud, tuleb Eestil osta kohustuste täitmiseks heitkogustega kauplemise ühikuid või kasutada mõnda muud lubatud paindlikkust. Üldnimetatud kauplemissüsteemis on hetkel käimas kolmas kauplemisperiood (2013–2020). EL tasandil on alustatud neljanda kauplemisperioodi (2021–2030) läbirääkimistega, mille käigus pannakse paika ka Eesti 2030. a riikliku heitkoguste vähendamise tasemed kauplemissüsteemist väljajäävatele sektoritele. Selleks, et vähendada halduskoormust andmete kogumisel ja edastamisel, on planeeritud kasutusele võtta EK aruandlusplatvorm DECLARE.

Meede 2.2: Maapõueressursi tõhus kasutamine

Meetme eesmärk	Maapõue ja seal leiduvaid loodusvarasid kasutatakse Eesti ühiskonnale suurimat väärtust looval moel arvestades seejuures sotsiaalseid, majanduslikke, julgeoleku, geoloogilisi ja keskkonnaalaseid aspekte.
----------------	---

Maavarade kaevandamine toimub nii riigi taristu kui mitmete majandusvaldkondade varustamiseks toormega. Maavarasid tuleb kasutada säästlikult ja perspektiivitundega, mis eeldab strateegilist lähenemist maapõue uurimisel ja kasutamisel. Põlevkivi ja ehitusmaavarade kaevandamist ja kasutamist suunavad „Ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava 2011–2020“ ja „Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016–2030“. Lisaks põlevkivile ja ehitusmaavaradele on arvel rida maavarasid, mida aktiivselt kasutatakse ning ka maavarasid, mida täna ei kasutata, kuid millel võib olla majanduslik potentsiaal. Et saada maapõuest mitmekülgne ülevaade, sh info maavarade olemasolu kohta, on vajalik jätkata geoloogilise baaskaardistamisega. Et teha maapõue ressursi kasutuse suhtes kaalutletud ja eesmärgipäraseid otsuseid ning planeerida vajalikke rakendusgeoloogilisi ja keskkonnakaitselisi ning majanduslikke uuringuid, koostatakse maapõue strateegia.

Maavarade kaevandamine on vaieldamatult olulise keskkonnamõjuga tegevus, mistõttu on keskkonnakaitse eesmärgiks looduskeskkonna ja inimeste elukeskkonna minimaalne häirimine. Eesmärgi saavutamisele aitab kaasa nii keskkonnasäästlikemate tehnoloogiate kasutamine kui ka kaevandatud varude efektiivsem kasutamine. Lähtuda tuleb ka põhimõttest, et juba kaevandamiseks avatud alal tuleb maavaravaru ammendada võimalikult maksimaalselt ning kaevandamisega rikutud ala korrastada. Maavaravaru ammendamine kogu lasundi ulatuses on

kõige problemaatilisem turbaväljadel. Kavandamisel on meetmed, millega vältida olukorda, kus kaevandamisega rikutud ala jääb korrastamata loa omaja rahaliste vahendite puudumise tõttu.

Ehitusmaavarade osas on oluline, et oleks tagatud riigi varustatus ehitusmaavaradega. Selleks analüüsitakse uute lubade andmisel piirkonna varustatust ehitusmaavaradega tuginedes nii mineviku kaevandamise andmetele kui ka kasutamise prognoosidele.

Põlevkivi- ja turbavarude säästliku kasutamise põhimõtete ja keskkonnakaitseliste eesmärkide tagamiseks on nende maavarade kasutamine piiratud aastas maksimaalselt kaevandada lubatud kogusega ehk aastamääraga. Looduslike turbaalade edasist kuivendamist välditakse eelistades turba kaevandamise jätkamist juba kuivendusest rikutud, sh kaevandamisega või muust inimtegevusest rikutud ja mahajäetud, aladelt.

Meede 2.3: Veeressursi tõhus kasutamine

Meetme eesmärk	Inimestele on tagatud puhas ja kvaliteetne joogivesi ning veeressursi kasutatakse säästlikult.
----------------	--

Veekasutuses on jätkuvalt oluline elanike ja ettevõtete varustamine nõuetele vastava joogiveega piisavas koguses. 2015. aastal sai ühisveevärgist nõuetele vastavat joogivett 97% tarbijatest. Ülejäänud elanikkond sai vee individuaalsetest puur- ja salvkaevudest. Piirkonniti on probleeme põhjaveeressursi piisavusega, mistõttu on vajalik suunata ressursi kasutamist viisil, et tagada esmalt inimeste veevajadus. Lisaks on oluline kindlustada, et joogiveeks sobilikku vett kasutatakse otstarbekalt säilitades puhta vee ressursi tuleviku jaoks nii palju kui võimalik.

Lisaks on vaja edendada veeressursi kasutamise efektiivsust. Selleks tuleb vähendada veelekked torustikest ning juurutada erinevaid vee säästu tehnoloogiaid piirkondades, kus vee eemaldamine keskkonnast on vajalik ülejääturiskide vähendamiseks, maavarade kaevandamiseks või muuks majandustegevuseks. Samuti tuleb leida eemaldatavale veele tõhusad (korduv)kasutuse võimalused.

Meede 2.4: Metsade mitmekesine, tõhus ja jätkusuutlik kasutamine (sh jahindus)

Meetme eesmärk	Metsade tootlikkus ja elujõulisus ning metsade mitmekesine, tõhus ja jätkusuutlik kasutamine on tagatud.
----------------	--

„Metsanduse arengukava aastani 2020“ kohaselt on metsasektori pikaajaliselt jätkusuutlikuks eesmärgiks saavutada raie mahuks 12–15 miljonit m³ aastas. Aastal 2014 oli raiemaht 9,8 miljonit m³ ja 2015. a 9,5 miljonit m³. Aastatel 2009–2014 on metsade tagavara suurenenud 41 miljonit m³ võrra e keskmiselt 6,8 miljonit m³ aastas. Seega toimub jätkuv küpse metsa, peamiselt madalakvaliteedilise lehtpuu akumulatsioon, millega ei kasutata optimaalselt olemasolevat ja juurdekasvatavat puitu kui taastuvat ressursi. Investeeringuid uue tootliku metsapõlve saamiseks tehakse peamiselt riigile kuuluvates metsades, erametsaomanike huvi metsade uuendamisse investeerida on madal.

Metsad seovad hetkel ca 60% Eesti CO₂ emissioonist, kuid küpsete metsade juurdekasv ehk süsinikusidumine väheneb vanuse kasvades pöördumatult. Selleks, et tulevikus tagada metsade juurdekasv ehk süsinikusidumine ning mitmekülgsest kasutatava puidu olemasolu, tuleb arvestatavalt enam soodustada uue metsapõlve saamiseni viivaid õigeaegseid uuendusraieid ning sellele järgnevat metsa uuendamist ja kasvatamist.

Metsamajanduse jätkusuutlikkusele ehk metsade tootlikkusele, elujõulisusele ning mitmekülgsele ja tõhusale kasutamisele aitavad kaasa metsandust puudutavate õigusaktide

pidev ajakohastamine, avalikkuse ja metsaomanike igakülgne teavitamine, füüsilisest isikust metsaomanike konkurentsikeskkonna parendamine, metsamajanduslikke tegevusi korraldavate metsaühistute toetamine ning puidutranspordi kuluefektiivsemaks, keskkonnasõbralikumaks ja liiklusohutumaks muutmine, metsa inventeerimisandmete kvaliteedi ja usaldusväärsuse tagamine. Soodustada tuleb metsade aktiivset ja säästlikku majandamist, puidutööstuse arengut ja innovatsiooni ning toetada puidu senisest laialdasemat kasutamist. Selle elluviimise üheks võimaluseks on propageerida avaliku sektori hoonete ehitamist puidust. Erametsaomanike toetamisel keskendutakse metsa kasvupotentsiaali ja metsamajandamistöde kuluefektiivsust parandavate tööde ja meetmete toetamisele.

Jahiulukite jätkusuutlikule kasutamisele aitavad kaasa ulukiseire andmete kogumine, andmete analüüsimine, hinnangute andmine ulukite arvukusele ja selle põhjal küttemisettepanekute tegemine, probleemiikide ohjamiseks tegevuskavade koostamine ning jahimeeste koolitamine. Jätkuvalt on oluline Aafrika seakatku tõrjumist soodustavate kütmissoovituste koostamine ja täitmise tagamine.

Meede 2.5: Maaressursi tõhus kasutamine

Meetme eesmärk	Tagatud on maa efektiivne kasutamine ning ruumiandmete infrastruktuuri väljaarendamine ja haldamine.
----------------	--

Prioriteediks on maareformi lõpetamine ja maareservi moodustamine. Riigile jäetud maid säilitatakse kas reservina, antakse kasutusse või võõrandatakse. Riigi maareservi säilitamise ühtsed kriteeriumid tuleb välja töötada ja heaks kiita, et lihtsustada maa minekut tsiviilkäibes. Selleks, et omada riigimaade haldamise üle ülevaadet ja planeerida riigi vajadusi, on vaja luua riigimaade haldamise infosüsteem.

Kaasaja vajadustele vastava maakatastri pidamiseks on kasutusele võetud e-Kataster, mis võimaldab katastriüksuste, kitsenduste ja halduspiiride ruumiandmete pidamist koos talitlusvõimeliselt teiste ruumiandmeid sisaldavate andmekogudega. Katastripidajale esitatud andmete kvaliteedi kontrollimiseks viiakse pisteliselt läbi kontrollmõõdistamisi ning tehakse järelevalvet maamõõtjate poolt teostatud katastrimõõdistamiste üle.

Ajakohastatakse ka maa hindamise õiguslik regulatsioon, mis muudetakse läbipaistvamaks ja mille abil hakkavad maa maksustamisel aluseks olema maa hindamise tulemused. Kohalikele omavalitsustele on loodud võimalus maamaksu arvutamiseks kasutada maamaksu infosüsteemi (MAKIS), mille kasutamine muutub kohustuslikuks alates 01.01.2017.

Järjepidevalt rakendatakse INSPIRE direktiivi geoinformaatika alase tegevuse koordineerimist, et vältida ruumiandmete dubleerimist riigi infosüsteemi kuuluvates andmekogudes ja tõsta valdkonna teadlikkust. Eesti topograafia andmekogus olevad andmed on aluseks ruumiandmetele teistes andmekogudes.

Aadressiandmed (edaspidi ADS) vajavad kvaliteedi tõstmist, millesse on oluline panus kohalikel omavalitsustel ja riiklikel infosüsteemidel. Selleks, et tagada aadressiandmete kasutamise ühetaolisus, on vajalik, et kõik riiklikud andmekogud ja infosüsteemid kasutaks ADS-i infosüsteemi andmeid.

Meede 2.6: Jäätmemajanduse korraldamine

Meetme eesmärk	Tagatud on jäätmemajanduse kestav areng järgides jäätmekäitluse hierarhia põhimõtet.
----------------	--

Positiivne on, et olmejäätmete ringlussevõtt on aasta aastalt kasvanud ning 2014. a suunati (liigiti kogutavate materjaliliikide arvestuse alusel) ringlusse juba 35% olmejäätmetest,

olmejäätmete kogumassi alusel siiski 32%. ELi tasemel seatud sihtarvu (50% aastaks 2020) saavutamiseni on veel pikk tee. Viimastel aastatel on vähe muutusi otseselt liigiti kogumisega seotud ringlussevõtul, 2-3 % panuse olmejäätmete ringlussevõtu suurenemisse on andnud segaolmejäätmete taaskasutamisel kas põletustehase koldetuhast või jäätmekütuste tootmisel segaolmejäätmetest metallide eraldamine. Jäätmete ringlussevõtu üheks eelduseks on efektiivselt toimiv olmejäätmete kogumistaristu. Vastavalt „Riigi jäätmekavale 2014–2020“ on oluline kohaliku omavalitsuse (edaspidi KOV) ja jäätmevaldajate õiguste reguleerimine ning KOVidele rahastussüsteemi välja töötamine, mis peaks tagama senisest tõhusama teavitustegevuse ja järelevalve.

Kogutud olmejäätmete taaskasutusel on alates 2013. aastast suur tähtsus jäätmete masspõletusel ja mehaanilis-bioloogilisel töötlemisel ning jäätmekütuse tootmisel. Selle tulemusena on oluliselt vähenenud jäätmete ladestamine tavajäätmete prügilatesse. 2013. a ladestati ca 14% segaolmejäätmetest ning 2014. a vaid 6,5%. Oluline valdkond, millele tuleb enam panustada, on toidujäätmete tekke vähendamine.

Jäätmekäitluse hierarhia põhimõtte edendamiseks tuleb välja töötada lahendused reovee käitlemise tulemusel tekkinud jäätmete (reoveesette) taaskasutuse soodustamiseks.

2015. aasta lõpu seisuga on suletud ja korrastatud kõik keskkonnanõuetele mittevastavad prügilad. Tootjavastutuse osas on Eestil raskusi nii probleemtoodete kogumise kui ka käitlemisega. Eriti probleemne valdkond on vanarehvide kogumine ning käitlemine. Eesmärgiks on sektori kontrolli alla saamine läbi tõhusama korraldusliku mehhanismi ja järelevalve.

Ohtlike jäätmete puhul on väga oluline nende nõuetekohane käitlemine ning seetõttu on vajalik tagada Vaivara ohtlike jäätmete käitluskeskuse järjepidev töö. 2016. a jaanuaris sõlmitud lepingu alusel on tagatud järgnevas kuueks aastaks keskuse töö eraettevõtjast rentniku ja käitaja vahendusel. Oluline on sel perioodil kaaluda ka muid võimalusi Vaivara ohtlike jäätmete käitluskeskuse jätkusuutlikuks arendamiseks ja analüüsida keskuse riigipoolse käitamise võimalusi.

Meede 2.7: Keskkonnakorraldus

Meetme eesmärk	Keskkonnakorralduslike meetmete rakendamise kaudu on tagatud tõhus keskkonnakasutus.
----------------	--

Keskkonnakorralduslike vahendite rakendamisel on suurem edu saavutatud kohustuslike nõuete osas. Suuremad keskkonnakasutajad omavad keskkonnakompleksluba ning vastavad parimale võimalikule tehnikale. Tööstusheite seaduse inventuuri raames on plaanis ajakohastada komplekslubade süsteemi. Keskkonnamõju hindamise tõhusamaks rakendamiseks on vajalik järeelhindamise süsteemi väljatöötamine ning rakendamine. Keskkonnatasude süsteem toimib hästi, ent senini puudub põhjalik teadmine, kui suur on tegelik keskkonnakasutusest tulenev välismõju ja selle rahaline väärtus. 2015. a alustati väliskulude välja arvutamist.

Keskkonnamõju (strateegiline) hindamise osas on märke, et nende nõuete osas toimub ülereguleerimine, mis paneb ettevõtetele põhjendamatu koormuse võrreldes saadava kasuga. Seetõttu on vajalik hinnata nõuete asjakohasust ning leida võimalusi ettevõtete halduskoormuse vähendamiseks.

Vabatahtlike meetmete (keskkonnajuhtimine, ökomärgise kasutamine, rohelised riigihanked) rakendamine ei ole kohustuslikega võrreldes olnud nii edukas. Keskkonnajuhtimise osas on Eestis ISO 14001 standardile vastavaid süsteeme üle 450 ning Euroopa Liidu määruse nr 1221/2009 kohase keskkonnajuhtimise ja -auditeerimise skeemi EMAS määrasele vastavad 7

organisatsiooni. Vajalik on leida täiendavaid viise EMAS määruse kohaste juhtimissüsteemide propageerimiseks. ELi ökomärgise kasutusele võtmine Eesti ettevõtete poolt on olnud samuti madal. Läbi KIK keskkonnaprogrammi on ökomärgisega toodete arv suurenenud (2016. a alguse seisuga on ökomärgis viie ettevõtte toodetel), kuid see ei ole piisav, et luua turgu keskkonnasõbralikemale toodetele. Seetõttu on oluline propageerida ökomärgise kasutamist tarbijate seas, et läbi selle motiveerida ettevõtteid selliseid tooteid turule tooma. Keskkonnajuhtimise ning ökomärgise laiemat kasutusele võtmist ning ringmajanduse põhimõtete rakendamist laiemalt toetab ka keskkonnahoidlikud riigihanked, mis tuleb edaspidi muuta osaliselt kohustuslikuks.

Keskkonnakorralduse kohustuslike ning vabatahtlike meetmete suurem integreerimine ja nende põhjal uue lähenemisega vaba tahte lepingute sõlmimine annab ettevõtetele motivatsiooni panustada tõhusasse keskkonnakasutusse.

Keskkonnakasutuses on aastatel 2017-2020 prioriteetideks:

1. Suunata maapõue strateegia abil maapõue ja seal leiduvate maavarade kasutamist Eesti ühiskonnale suurimat väärtust looval moel.
2. Tõsta struktuurivahendite abil ettevõtete energia- ja ressursitõhusust.
3. Viia ellu pikaajalist kliimapoliitika visiooni vähendades kasvuhoonegaaside heidet energeetika, transpordi, tööstuse, põllumajanduse ja jäätmemajanduse valdkondades ning suurendada süsinikusidumist ja puidukasutust metsanduses.
4. Tõsta metsasektori konkurentsivõimet ja kasutada puiduressursi efektiivsemalt.
5. Muuta keskkonnatasude süsteemi õiglasemaks ja lihtsamaks, sh võtta arvesse keskkonnakasutuse välismõjusid.
6. Panustada jäätmetekke vältimisse ning edendada jäätmete ringlussevõttu ja taaskasutamist ressursside efektiivsemaks kasutamiseks.
7. Rajada valitsemisala asutusi koondav energiasäästlik, soovitatavalt puidust, keskkonnamaja, mis täidaks hoonete energiatõhususe direktiivi nõudeid⁹.

Alavaldkond 3: Organisatsiooni arendamine

Alaeesmärk 3: Organisatsiooni juhtimine on efektiivselt korraldatud ja ressursse on optimaalsemalt kasutatud.

Alaeesmärgi mõõdikud:

Mõõdik	Baastase	Sihttase 2017	Sihttase 2020
Võtmeametikohtade palgapositsioon ¹⁰ <i>Allikas: Avaliku teenistuse Fontese palgauuring</i>	<i>Võtmeametikohad on valitsemisalas ühiste põhimõtete alusel määratlemata (2015).</i>	<i>Võtmeametikohtade kuu kogupalk on mediaanil või vähemalt on paranenud nende positsioon.</i>	<i>Võtmeametikohtade kuu kogupalk on ülemisel kvartiilil.</i>
Kaardistatud avalike teenuste osakaal, % <i>Allikas: Keskkonnaministeerium</i>	0 (2015)	30	100

⁹ Energiatõhususe direktiivi 2010/31/EL kohaselt peavad uusehitised, mida kasutavad ja omavad riigiasutused, olema alates 31.12.2018 liginullenergiahooned.

¹⁰ Keskkonnaministeeriumi valitsemisala võtmeametikohtade palgapositsiooni võrreldakse „Riigi ametiasutuste ja hallatavate riigiasutuste palgauuringus“ esitatud palgatasemetega, mis on seatud tööperedele.

Alavaldkonna hetkeolukord, planeeritud meetmed ja prioriteedid:

Keskonnaministeriumi valitsemisalas on järgmiste aastate olulisemaks küsimuseks, kuidas ressursse optimaalseimal viisil kasutades vastata samas sisemiste ja väliste klientide ootustele. See tähendab, et lisaks kulu-efektiivsusele tuleb endiselt tähelepanu pöörata teenuste kvaliteedi tagamisele ja parandamisele. Organisatsiooni arendamise alavaldkonna eesmärgi saavutamiseks on aastateks 2017–2020 planeeritud valitsemisalas ellu viia 5 erinevat meetet.

Meede 3.1: Avalike teenuste kaardistamine ja hinnastamine

Meetme eesmärk	Teenuspõhise juhtimise toetamiseks on avalikud teenused kaardistatud ja hinnastatud.
----------------	--

Riigi piiratud ressursside juures on üha olulisem analüüsida, kuidas avalikke teenuseid efektiivsemalt pakkuda. Selleks, et juurutada Keskonnaministeriumi valitsemisalas läbivalt teenuspõhine juhtimine, on vajalik kirjeldada ning hinnastada avalikud teenused hiljemalt 2020. aasta lõpuks. Valitsemisalas tervikuna ei ole üheselt määratletud, mida loetakse avalikeks teenusteks ning seetõttu puudub ka ülevaade, milliseid teenuseid, millises mahus ja kvaliteediga ning kellele pakutakse. Keskkonnaamet on kirjeldanud 51 teenuse standardid, kuid teistes asutustes teenuspõhised kirjeldused enamasti puuduvad. Läbivalt pole määratletud teenuste osutamise miinimumnõuded ning kokku pole lepitud teenuste hindamise põhimõtted (sh mõõdikud). Seetõttu on järgmiste aastate üheks olulisemaks tegevuseks leida ühtne lähenemine avalike teenuste juhtimiseks.

Meede 3.2: Strateegilise planeerimise ja eelarvestamise ümberkorraldamine

Meetme eesmärk	Strateegilise planeerimise ja eelarvestamise protsesside ühildamise abil on üle mindud tegevuspõhisele eelarvele.
----------------	---

Aastaks 2020 tegevuspõhisele eelarvele ülemineku eelduseks on korrastatud strateegiline planeerimine ning tekkepõhise eelarvestamise rakendamine. Nii nagu riigis laiemalt, vajab ka Keskonnaministeriumi valitsemisalas, strateegilise planeerimise ja finantsjuhtimise protsessid ühildamist, mis võimaldaks erinevate valdkondade eesmärkide saavutamisele suunatud meetmeid ja tegevusi paremini seostada eelarvehenditega. Alustatud on valitsemisala strateegilise planeerimise protsesside kaardistamise ja analüüsimisega ning eelarvestamise ümberkorraldamiseks ettevalmistuste tegemisega.

Meede 3.3: Teenistujate tasustamine ja koosseisu optimeerimine

Meetme eesmärk	Kujundatud on asutuse optimaalne teenistujate koosseis, kellele makstav kogupalk on konkurentsivõimeline ning asutuste võtmeametikohtade kuu kogupalk on avaliku teenistuse palgauringu kohaselt ülemisel kvartiilil.
----------------	---

Peamisteks väljakutseteks järgmistel aastatel Keskonnaministeriumi valitsemisalas inimeste juhtimise valdkonnas on konkurentsivõimelise töötasu ja optimaalse teenistujate koosseisu tagamine.

Valitsemisala asutuste töötasu konkurentsivõime on võrreldes avaliku teenistuse võrdlusgruppidega madal ja näitamas langustrendi ning see avaldab täna ja tulevikus negatiivset mõju töötajate volavusele. Töötajate hoidmine eeldab pühendunud teenistujaid ning konkurentsivõimelist ja õiglast töötasu.

Ka optimaalseima koosseisu kujundamine on tuleva perioodi oluline ülesanne. Hetkel puudub süsteemne lähenemine töökorralduse ja koosseisude analüüsimiseks, optimeerimiseks ning elanikkonna kahanemisele vastava töötajaskonna vähendamiseks.

Täpsemalt käsitleb inimeste juhtimisega seotud probleeme ja nende lahendamiseks planeeritud tegevusi „Valitsemisala personalipoliitika“, mis on leitav lisas 3.

Meede 3.4: Keskkonnavaldkonnas Eesti EL Nõukogus eesistumise korraldamine

Meetme eesmärk	Eesti eesistumine EL Nõukogus keskkonnavaldkonnas on 2018. a I poolaastal edukalt läbi viidud.
----------------	--

Euroopa Liidu Nõukogu tööd juhivad kokkulepitud graafiku alusel kuuekuuliste perioodidena kõik liikmesriigid. Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumine (edaspidi *eesistumine*) on 2018. aasta I poolaastal. Eesistujariigi ülesanne on juhtida nõukogu tööd: juhatada koosolekuid, korraldada kahe- ja/või mitmepoolseid kohtumisi, pakkuda ja vahendada kompromisse nii Nõukogu sees kui ka Euroopa Parlamendiga, sõlmida ja vormistada kokkuleppeid ning teha koosolekuvälist tööd kokkulepete poole pürgimise ja konsensuse kujundamise nimel. Lisaks sellele on eesistuja ülesanne kavandada Nõukogu koosseisude kogunemised ja kujundada kohtumiste päevakorrad, et need peegeldaksid töös olevaid teemasid, sisulisi ülesandeid ja prioriteete.

Keskkonnaministeeriumi vastutusallas on 5 erinevat töögrupp: aatomiküsimuste, metsanduse, sise- ja väliskalanduse, keskkonnaasjade ja rahvusvaheline keskkonnaasjade töögrupp. Kaks viimast aga jagunevad mitmeks erinevaks alamtöögrupiks. Kokku on töögrupe umbes 37. Töörühmade läbiviimiseks on valitud juhid, asejuhid ja eksperdid, samuti täpsustatakse kõigi ülesandeid vastavatel positsioonidel ning intensiivistatakse alates 2017. a EL tasandil töörühmades osalemist.

Selleks, et eesistumine edukalt ette valmistada ja läbi viia on vaja kogu valitsemisala panustamist personali arendamisse, töörühmade juhtimisse, ekspertkohtumiste ning konverentside korraldamisse. Ettevalmistuste tegemiseks on loodud ministeeriumi eesistumise töörühm, kes kiidab heaks mh eesistumise tegevuskava, samuti on moodustatud valitsemisalas eesistumise võrgustik. Alustatud on erinevate eesistumisega seotud koolituste läbiviimisega töstmaks eesistumisega seotud inimeste pädevust EL asjades. Kaardistatud on kõik üritused ja kohtumised, mis tuleb Eestis ja mujal korralda. Eesistumise läbiviimiseks on vaja ajutiselt lisatööjõudu (16 lisakohta).

Eesistumine on tööjõumahukas protsess, mistõttu tuleb terves valitsemisalas keskkonna tulemusvaldkonna eesmärkide seadmisel ning tegevuste planeerimisel arvestada eesistumisega seotud tööde mahtu. Tagada tuleb eesistumise ajal põhitegevuse järjepidev toimimine.

Meede 3.5: E-teenuste ning andmekogude ajakohastamine

Meetme eesmärk	Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas on kõigi teenuste osutamiseks tagatud kvaliteetne, tõhus, kaasaegne, jätkusuutlik ja turvaline infosüsteem.
----------------	---

Alates infotehnoloogiapädevuse konsolideerimisest 2013. aastal, on kaardistamisel kogu valitsemisala e-teenuseid pakkuvad infosüsteemid, kuna siiani on puudunud terviklik süsteemne ülevaade kasutatavatest valitsemisala infosüsteemidest. Kasutatavate IT vahendite mediaan- ja keskmine vanus on üle poole kasuliku eluea ja märkimisväärne hulk on normaalse eluea piiri ületanud. Valitsemisalas uuendatakse järk-järgult või luuakse uusi võimalusi valdkondlike e-teenuste pakkumiseks, et tagada nii e-teenuste töökindlus kui ka andmekogude

turvalisus. Lisaks kirjeldatakse ja juurutatakse ITIL¹¹ põhine protsess, et tagada kasutatavate infosüsteemide kõigi osade, st nii riist-, võrk- kui tarkvara, tehnoloogiline kaasaegsus ja selle jätkusuutlik uuemine. See on hädavajalik nii tõhususe, turvalisuse kui teenuste kvaliteedi tagamiseks.

Infosüsteemide kolmeastmelise etalonturbe süsteemi (ISKE) rakendamine pole kuni 2015. aastani olnud järjepidev, kuid viimase paari aastaga on astunud olulisi samme edasi, mh on auditeeritud valitsemisala andmekogusid, täiendatakse turvameetmeid ning regulatsiooni ja tõstetakse töötajate teadlikkust. Järgmistel aastatel jätkatakse uute valdkonnaüleste andmekogude arendamist ning andmekogude õiguslike aluste, andmete koosseisu ja turvaklasside üle vaatamist riigi infosüsteemi haldussüsteemi (RIHA) andmestiku ajakohastamiseks.

Organisatsiooni arendamises on aastatel 2017-2020 prioriteetideks:

1. Viia edukalt läbi eesistumine keskkonnavaldkonnas 2018. esimesel poolaastal.
2. Optimeerida tegevusi kooskõlas riigireformi eesmärkidega ning tõsta ja säilitada töötasude konkurentsivõimet.
3. Tagada aastaks 2020 tegevuspõhisele eelarvestamisele üleminek.
4. Arendada ja juurutada valdkonnaüleste uusi infosüsteeme (KOTKAS, KESE).

---

¹¹ ITIL- (*Information Technology Infrastructure Library*; 'infotehnoloogia infrastruktuuride loetelu') on infotehnoloogia haldamise tavade ja protsesside standardite kogu.

Lisa 1. Keskkonnaministeeriumi valitsemisala finantsplaan aastateks 2017–2020, eurodes

Asutus	2017		2018		2019		2020	
	Tulud	Kulud	Tulud	Kulud	Tulud	Kulud	Tulud	Kulud
Eesti Loodusmuuseum	62 000	568 069	62 000	554 405	62 000	554 405	65 000	557 405
Keskkonnaagentuur	5 083 640	13 688 566	5 933 640	14 504 867	2 331 740	10 864 083	878 640	9 344 991
Keskkonnaamet	4 617 676	14 241 989	4 115 149	13 561 328	2 382 787	11 634 560	813 252	10 027 870
Keskkonnainspeksioon	410 000	6 724 642	410 000	6 924 642	410 000	6 924 642	410 000	6 924 642
Maa-amet	11 838 012	11 159 826	10 638 012	10 781 415	10 638 012	10 607 302	10 638 012	10 454 212
Keskkonnaministeerium	98 191 471	69 924 310	150 313 647	105 708 557	148 141 079	119 589 234	152 126 950	115 244 415
Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus	0	3 104 836	0	2 629 621	607 001	3 104 303	0	2 464 599
KOKKU	120 202 799	119 412 238	171 472 448	154 664 835	164 572 619	163 278 529	164 931 854	155 018 134

Keskkonnainvesteeringute Keskuse keskkonnaprogrammist rahastatava põhitegevuse prognoos aastateks 2017-2020, eurodes

	2017	2018	2019	2020
KOKKU	10 590 518	8 496 072	7 978 072	7 972 072

Lisa 2. Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni (TAI) programm Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas

Vastavalt Teadus- ja arendustegevuse korraldamise seadusele on Keskkonnaministeeriumi (edaspidi *KEM*) ülesanne oma valitsemisala teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni (edaspidi *TAI*) ning selle finantseerimise korraldamine.

Ministeeriumite roll ühiskonna vajaduste määratlemisel on suurenenud ning ministeeriumisisene ja ülene koordineerimistegevus riigile vajaliku TA tellimisel on kasvanud. TAI poliitikat tuleb käsitleda majanduslike, ühiskondlike ja keskkonnalaste eesmärkide saavutamise vahendina. Keskkonnavaldkonnas ees seisvate probleemide ja väljakutsete hulk, keerukus ning kompleksus on kasvanud nii Eestis kui kogu maailmas, seetõttu on edukaks praktikaks investeerimine TAI-sse soodustades seeläbi teadustöö mõju riiklike huvide tagamisel ning otsuste vastuvõtmisel.

KEM valitsemisalas on TAI olulisemateks eesmärkideks:

1. Suurendada KEM-i rolli keskkonnavaldkonna rakendusuringute ning sellega seotud rahastamisvahendite suunamisel;
2. Tõhustada KEM-i, teiste riigiasutuste, teadusasutuste ja ettevõtete omavahelist koostööd;
3. Tugevdada KEM-i võimekust teadustegevuse korraldamisel ning rakendusuringute tellimisel;
4. Tagada KEM-i tellitud (rakendus)uringute tulemuste kasutamine, levitamine ja avalikustamine;
5. Olla avatud ning nähtav TAI alases rahvusvahelises koostöös.

Lähtudes riiklikest vajadustest prioriteetsete ning sekkumist vajavate uuringute valdkondade kujundamisel ning neisse rahaliste vahendite investeerimisel, tuleb suurendada KEM-i rolli keskkonnavaldkonna teaduse suunamisel. Selleks on vaja omada terviklikku ülevaadet KEM TAI vajadustest ning tagada uuringute (analüüside, eksperthinnangute) tellimisel, rahastamisel riiklike ja välisvahendite tõhusam planeerimine ja kasutamine, võttes arvesse KEM valitsemisala uuringute kavas välja toodud prioriteete.

Tuleb tõsta KEM-i pädevust teadus- ja arendustööde targa tellijana ning sisendi andjana (probleemide püstitajana), vähendades dubleerimist, tagades tõhusa uuringute korralduse ning suurendades innovatsioonipoliitika, teadus- ja tehnoloogiasiidet KEM-i otsustusprotsessidesse, rakendades teadlaste maksimaalset potentsiaali Eesti keskkonnavaldkonna parendamise panustamisel ning loodusressursside ühiskonna hüvanguks rakendamisel ning parimate võimalike lahenduste väljatöötamisel.

KEM on uuendusmeelne, mõistab valdkondliku teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni vajalikkust ning väärtustab igakülgset TAI alast koostööd nii asutusesiseselt kui ka väliselt. Koostöö teiste ministeeriumitega ja erinevate partneritega (ülikoolid, teadusasutused, Eesti Teadusagentuur, Teaduste Akadeemia jne) on efektiivne ning osaletakse koos valdkonnaüleste väljakutsete ja probleemide lahendamises. Selleks tuleb soodustada ning parandada teadus-arendusasutuste ning innovaatiliste ettevõtete ja avaliku sektori vahelist koostööd. Osaletakse ministeeriumide vahelistes koostöövormides teadus- ja arendustegevuse paremaks korraldamiseks ja lisarahastamise võimaluste kaasamiseks valitsemisalas.

Koostöös teiste ministeeriumite ning ettevõtetega tuleb eelisarendada kokkulepitud kasvualdkondi, mis on seotud KEM-i valitsemisala arengukavas toodud alameesmärkide ja meetmetega ning soodustada ja eelistada valitud valdkondade TAI uuringute ja tegevuste fookuseeritud toetamist. Eelarve ning tööplaanide planeerimisel võetakse arvesse ministri kinnitatud uuringute kava, mis tagab uuringute keskse ning vajaduspõhise planeerimise.

KEM annab rahvusvahelises koostöös oma panuse nii Eesti kui ka Euroopa keskkonnavaldkonna väljakutsete lahendamisse ja Euroopa Liidu eesmärkide täitmisesse. Rahvusvaheline koostöö on kujunenud normiks ning tagab uusimate TAI tulemuste kättesaadavuse parimate otsuste vastuvõtmiseks. KEM on kaasatud partnerina Euroopa teadusruumi algatustesse (nt Horisont2020) ning on avatud, aktiivne ja nähtav rahvusvahelises TAI alases koostöös. KEM on rahvusvahelises koostöös võrdväärne partner ning osaleb keskkonnavaldkonda mõjutavate otsuste juures. KEM-i osalus läbi mitterahaliste toetuste (toetuskirjad) rahvusvahelistes teadusprogrammides aitab tuua valdkonda täiendavaid lisavahendeid, uusi teadmisi, tellimusi, soodustades riigi teaduse, tehnoloogia ja majanduse arengut.

Oluline on järjepidevalt toetada KEM-i ja keskkonnavaldkonna teaduse jaoks oluliste andmearhiivide (KEM-i tellitud uuringute, analüüside, ekspertarvamuste tulemuste) säilitamist, täiendamist, esitlemist ja kasutuselevõttu, soodustada avalikustamist ja kättesaadavuse suurendamist ehk avatud juurdepääsu (*open access*) avaliku rahastuse eest tehtud uuringutele (sh analüüside, eksperthinnangute tulemustele) ja teadusandmetele ning suurendada teadustulemustel põhinevate otsuste mõju ja kvaliteeti.

TAI hetkeolukord ning 2020. a:

Tegevus	Olukord 2016. a	Olukord 2020. a
Valdkondliku TAI vajaduste määratlemine	Osakonnapõhine ja ebasüsteemaatiline	Vastavalt TAI programmile ministeeriumi ülene, selge ja süsteemaatiline
KEM olulistest TAI tegevustest ülevaate koostamine	Süsteemne ülevaade puudub	Olemas ülevaade nii lühiajalistest kui pikaajalistest tegevustest
Rakendusuuringu planeerimine	Planeerimine osakonnapõhine ja juhuslik 1-2 aastases perspektiivis	Planeerimine 5 a. perspektiivis tsentraalselt vastavalt uuringute kavale.
Uuringute tulemuste kättesaadavuse tagamine	Uuringud ei ole läbivalt KEM kodulehel ja Eesti Teadusinfosüsteemis avalikustatud	Uuringud on kantud Eesti Teadusinfosüsteemi ja tulemused on leitavad KEM kodulehel

Lisa 3. Keskkonnaministeeriumi valitsemisala personalistrateegia.

Keskkonnaministeeriumi valitsemisala personalipoliitika lähtub vajadusest kujundada ühtne asutuste ülene personalipoliitika, mis toetab valitsemisala arengukava elluviimist.

Personalipoliitika ülesanne on lahendada inimeste juhtimisega seotud probleeme ning aidata kaasa valdkonna eesmärkide saavutamisele. Personalipoliitika eesmärgiks on tegeleda aktiivsemalt personalivaldkonna strateegilise juhtimisega, tabada trende õigeaegselt ja tegutseda probleemide ennetamise nimel. Poliitika toetab valdkonna väljakutsete lahendamist pikemas perspektiivis, suuremat koostööd ja koordineeritust tulemuste saavutamisel ning piiratud ressursside tulemuslikumat rakendamist.

Valitsemisala personalipoliitika kaudu viime ellu „Riigi kui tööandja personalipoliitika valges raamatus“ Keskkonnaministeeriumi valitsemisalale püstitatud ülesandeid ja eesmärke. Riigi kui tööandja huvi on saavutada ühiskonna muutuvate vajaduste ja võimalustega kohanduv ning võimekas valitsussektori töötajaskond. Käesoleva personalipoliitikaga toetame Rahandusministeeriumi algatusel valminud valge raamatu põhimõtete (avatus, ühtsus, mõjus ja tõhusus ning kohanemis- ja konkurentsivõime) rakendamist.

Personalipoliitika tugineb valitsemisala asutuste personalijuhtimise tänapäevaste ja tuleviku väljakutsetel. Poliitika kujundamise sisenditeks on „Keskkonnaministeeriumi ja tema valitsemisala 2014. ja 2015. aasta personali aastaraamat“, asutuste riskide hindamise tulemused ja tegevusplaanid ning asutuste tippjuhtide ja personalitöö valdkonna professionaalide seisukohad. Personalipoliitika vaatab esmakordselt valitsemisala personalijuhtimist terviklikul moel ja käsitleb ühisosa seitsme asutuse inimeste juhtimisel. Asutuse eripära käsitlevaid teemasid kajastatakse organisatsiooni personalipoliitikas.

Personalipoliitika koosneb viiest personalijuhtimise valdkonnast: teenistujate hoidmine, personaliplaneerimine, värbamine ja valik, arendustegevus, Euroopa Liidu Nõukogu eesistumine, avaliku teenistuse eetika. Igas valdkonnas on püstitatud eesmärgid, mille saavutamist toetavad konkreetsed tegevused alavaldkondades. Eesmärkide saavutamist aitavad hinnata mõõdikud, millele seatakse sihttasemed aastate kaupa.

1. Teenistujate hoidmine - eesmärk on tagada teenistujate pühendumus ning konkurentsivõimeline ja õiglane töötasu.

Alavaldkond	Probleem	Eesmärk	Tegevus
Teenistujate rahulolu ja pühendumuse suurendamine	Teenistujate pühendumus ei toeta alati asutuse eesmärkide saavutamist ja töö tulemuslikkust	Teenistujad on pühendunud oma asutusele ja ametikohale seatud ülesannete täitmisele	Teenistujate rahulolu ja pühendumuse hindamine toimub regulaarselt ja ühtsete põhimõtete alusel läbiviidud uuringu põhjal, hindamise tulemuste põhjal on viidud ellu tegevused eesmärgistatud taseme saavutamiseks
Palkade konkurentsivõime tagamine	Palkade konkurentsivõime on võrreldes avaliku teenistuse	Teenistujate kuu kogupalk on konkurentsivõimeline vähemalt asutuse	Asutuse koosseisude optimeerimise elluviimine sisemiste ressursside arvelt, võtmeametikohtade

	võrdlusgruppidega madal ja näitamas langustrendi	võtmeametikohta-del võrdluses avaliku teenistuse võrdlusgruppidega	määratlemine ning palgaanalüüsile põhinevate palgaotsuste langetamine
Palgasüsteemi sisemise õigluse suurendamine	Palkade sisemine õiglus ei ole kõigis asutustes soovitud tasemel. Tasustamisalaste otsuste (sh muutuvpalk) tegemisel ei lähtuta alati ühtsetest põhimõtetest ja võtmeametikohtadest	Palgapoliitika arvestab mõistlikul määral palkade sisemist õiglust ning tasustamisotsuste tegemisel lähtutakse ühtsetest põhimõtetest	Palkade sisemist õiglust hinnatakse ametikohtade hindamise või tööperestamise punktiväärtuste abil ning see on palgaotsuste tegemise aluseks

2. Personaliplaneerimine, värbamine ja valik - eesmärk on tagada vajaliku kvalifikatsiooniga, mitmekesine ja optimaalse suurusega töötajaskond.

Alavaldkond	Probleem	Eesmärk	Tegevus
Optimaalse koosseisu kujundamine	Puudub süsteemne lähenemine töökorralduse ja koosseisude analüüsimiseks, optimeerimiseks ning elanikkonna kahanemisele vastava töötajaskonna vähendamiseks	Kogu valitsemisala töökorralduse ja koosseisude analüüsimine ühtse meetodika alusel teenistujate arvu optimeerimise eesmärgil	Ühtse töökorraldust ja koosseise analüüsiva meetodika väljatöötamine. Asutuse eesmärkide ülevaatamine, protsesside ja funktsioonide kaardistamine, efektiivistamine ja sellest tulenev teenistujate arvu ülevaatamine ning töökorralduse tõhustamine
Teenistujate mitmekesisuse tagamine	Me ei ole täitnud riigi personalipoliitikas püstitatud eesmärges vähenenud tööväimega inimeste kaasamisega teenistusse ning teenistujate soolise tasakaalu tagamiseks. Teenistujate vanuseline koosseis ei pruugi soodustada asutuse eesmärkide saavutamist ja funktsioonide täitmist	Töötajaskonnaga seotud demograafilised riskid on teadvustatud ja võimaluste piires maandatud, suurenenud on sooline ja vanuseline tasakaal ning vähenenud tööväimega inimeste osakaal. Aastaks 2020 on valitsemisalaga liitunud 15 vähenenud tööväimega inimest.	Kaardistada vähenenud tööväimega teenistujate osakaal töötajaskonnast. Teenistujate värbamisel kasutada meetodeid, mis aitavad suurendada sotsiaaldemograafilist tasakaalu ning töötajaskonda mitmekesistada (vanuseline, sooline, vähenenud tööväime)

3. Arendustegevus - eesmärk on tagada kompetentsed juhid ning nende järelkasv.

Alavaldkond	Probleem	Eesmärk	Tegevus
Juhtide arendamine	Juhtimiskvaliteet ei ole piisavalt hea ning juhtide arendamine pole järjepidev ja süsteemne	Juhtimiskvaliteet on keskastme- ja esmatasandi juhtide puhul kompetentsimudeli määratud tasemel ning selle saavutamist toetab süsteemne ja järjepidev arendustegevus	Keskastme- ja esmatasandi juhtide kompetentsimudeli koostamine, kompetentside tasemete regulaarne hindamine ning vajadustele vastavate arenguvõimaluste pakkumine
Juhtide järelkasvu planeerimine	Puudub ülevaade juhtimisalase potentsiaaliga teenistujatest ning tegevused juhtide järelkasvu planeerimiseks ja arendamiseks	Saada ülevaade juhtimisalase potentsiaaliga teenistujatest, toetada nende karjääriplaneerimist ja arengut	Juhtimisalase potentsiaaliga teenistujate määratlemine, karjääri-planeerimise võimaluste kaardistamine ja nende tutvustamine, keskastme- ja esmatasandijuhi kompetentsimudelil põhinevate arenguvõimaluste pakkumine

4. Euroopa Liidu Nõukogu eesistumine - eesmärk on tagada kompetentsed juhid ja spetsialistid ning nende järelkasv.

Alavaldkond	Probleem	Eesmärk	Tegevus
Eesistumise tööjõu planeerimine	EL Nõukogu eesistumine on tööjõumahukas ning väljakutseks õigete inimeste leidmine ja põhitegevuse järjepidevuse tagamine. Puudub nägemus teenistujate potentsiaali rakendamisest pärast eesistumise perioodi lõppu ning valmisolek teenistujate ootuste ja soovide juhtimiseks	Eesistumise meeskonda on leitud parimad spetsialistid ja tagatud on põhitegevusega seotud ülesannete sujuv täitmine perioodil 2017-2018	Eesistumise meeskonna komplekteerimine, personaliriskide maandamine, töökorralduse kohandamine perioodil 2017-2018, teenistujate potentsiaali rakendamise planeerimine ja elluviimine pärast eesistumise perioodi lõppu

Eesistumiseks teenistujate ettevalmistamine	EL Nõukogu eesistumisega seotud teenistujate arendus- ja koolitustegevus on ressursi ja ajamahukas	EL Nõukogu eesistumise perioodiks on kujundatud kompetentsete professionaalide meeskond ja olemas on vajalikud ressursid arendustegevuste elluviimiseks	Eesistumise salves olevate spetsialistide ja ekspertide koolitusvajaduse hindamine ja koolituste elluviimine
--	--	---	--

5. Eetika - eesmärk on tagada eetiliselt käituvad teenistujad.

Alavaldkond	Probleem	Eesmärk	Tegevus
Avaliku teenistuse eetika-alase teadlikkuse tõstmine	Teenistujate käitumises ilmnevad vastuolud avaliku teenistuses aktsepteeritud eetilise käitumisega, puudub süsteemne lähenemine eetika-alaste teemade käsitlemiseks ja teenistujate teadlikkuse tõstmiseks	Teenistujad on teadlikud avaliku teenistuse eetilise käitumise põhimõtetest ja lähtuvad sellest oma tööalases tegevuses	Eetikaalaste põhimõtete kokkuleppimine, teenistujate teadlikkuse suurendamine ja nende rakendamise toetamine